

الحايف الطوائف

فخر الدین علی صفی

(۱۶۷-۹۳۹ هجری)

مقدمه، تصحیح و تعلیقات

دکتر حسن نصیری جامی

انشارات مولیٰ

سروش‌نامه: فخرالدین صبی، علی بن حسین، ۸۶۸، ۱۳۲۹ ق
عنوان و نام پدیدآور: لطایف الطوائف فخرالدین علی صبی، مقدمه، تصحیح و تعلیقات
حسن نصیری جامی،

مشخصات نشر: تهران: مولی، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۲۱۴ ص

شابک: 978-600-339-017-1

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: طبر درسی - قرن ۱۰ ق

موضوع: توحی‌ها و مدله‌گویی‌های فارسی - قرن ۱۰ ق

شناسه افزوده: نصیری جامی، حسن، ۱۳۴۵ - مصحح، مقدمه‌نویس

رده بندی کنگره: ۱۲۹۳ ۶۶ PIR۶-۴۶

رده بندی دیویی: ۴ ۸۷۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۵۱۴۱۰

انتشارات مولی

تهران: خیابان انقلاب - چهارراه ابوریحان - شماره ۱۱۵۸ - تلفن: ۶۶۴۰۹۲۴۳ - نمابر: ۶۶۴۰۰۷۹

www.molapub.com • Email: molapub@yahoo.com

لطایف الطوائف • فخرالدین علی صبی

مقدمه، تصحیح و تعلیقات: دکتر حسن نصیری جامی

چاپ اول: ۱۳۹۳=۱۴۳۶ • ۵۲۰ نسخه • ۲۵۳/۱
۹۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۳۹-۰۱۷-۱ ISBN: 978-600-339-017-1

حروفچینی: مشهد، آویژه • لیتوگرافی و چاپ: ایران مصور • صحافی: نوری

کلیه حقوق مربوط به این اثر محفوظ و متعلق به انتشارات مولی است

انتشارات مولی

۳۸۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

اول دفتر پانزده

مقدمه

نورده - هشتاد و هفت

در باره مؤلف	بیست و یک
نام و نسب و لقب	بیست و یک
از قبیله عالمان دین	بیست و دو
تولد، جوانی و تحصیل علم	بیست و پنج
سفر و آغاز دوران کمال	بیست و هفت
از دواج با دختر خواجه کلان و هم دامادی با جامی	سی
حبس یکساله شهر هرات و آخرین سفر	سی و دو
بارگشت به هرات و وفات مؤلف	سی و چهار
منزلت اجتماعی و مرتبه فرهنگی و ادبی مؤلف	سی و پنج
مذهب و گرایش های عرفانی مؤلف	سی و هشت
آثار و تألیفات مؤلف	چهل و دو
در باره کتاب لطایف الطوائف	چهل و هفت
زمان و هدف از تألیف	چهل و هفت

نام کتاب	چهل و هشت
ساختار و تعداد باب‌ها	چهل و نه
اقتباس‌ها و منابع مؤلف	پنجاه و چهار
شیوه‌های نقل و اقتباس از منابع	شصت
فرازها و فرودهای کتاب لطایف الطوائف	شصت و دو
پیشینه طبع و تصحیح کتاب لطایف الطوائف	هفتاد و سه
معرفی نسخه‌های تصحیح	هفتاد و شش
نکاتی درباره روش تصحیح و تعلیقات	هفتاد و نه
- درباره تعلیقات	هشتاد و یک
مقدمه مصنف	۳

باب اول

در بیان استحباب مزاح و ذکر بعضی از مطایبات پیغمبر - صلی الله علیه -

با صحابه و صحابیات - رضی الله عنهم -

فصل اول: در بیان استحباب مزاح و اثبات آنکه مطایبه از جمله شتن مرضیه است	۸
فصل دوم: در مطایبه آن حضرت با وصی خود - کرم الله وجهه -	۱۱
فصل سوم: در مزاح آن حضرت با امام حسن - علیه السلام -	۱۴
فصل چهارم: در مزاح آن حضرت با امام حسین - علیه السلام -	۱۶
فصل پنجم: در مزاح آن حضرت با مردان صحابه	۱۷
فصل ششم: در مزاح و مطایب آن حضرت با کودکان و زنان صحابه	۲۰
فصل هفتم: در مزاح و مطایبه صحابه در حضور آن حضرت	۲۲
فصل هشتم: در مزاح صحابه با یکدیگر در غیبت آن حضرت	۲۴

باب ۲

در ذکر بعضی از نکات شریفه و حکایات لطیفه ائمه معصومین - علیهم السلام -

فصل اول: در ذکر بعضی از کلمات قدسیه و تصرفات به لطیفه	۳۱
---	----

فصل دوم:	در ذکر بعضی از نکات لطیفه امام حسن - علیه السلام	۳۵
فصل سوم:	در ذکر بعضی از کلمات شریفه امام حسین - علیه السلام	۳۷
فصل چهارم:	در ذکر بعضی از انفاس نفیسه امام علی سجاد - علیه السلام	۳۹
فصل پنجم:	در ذکر بعضی از فواید انفاس امام محمد باقر - علیه السلام	۴۱
فصل ششم:	در ذکر بعضی از نکات لطیفه امام جعفر صادق - علیه السلام	۴۴
فصل هفتم:	در ذکر شمه‌ای از انفاس متبرکه امام موسی کاظم - علیه السلام	۴۸
فصل هشتم:	در ذکر بعضی از کلمات قدسیه امام علی رضا - علیه السلام	۵۲
فصل نهم:	در ذکر بعضی از عبارات لطیفه امام محمد تقی - علیه السلام	۵۵
فصل دهم:	در ذکر بعضی از اشارات شریفه امام علی نقی - علیه السلام	۵۷
فصل یازدهم:	در ذکر بعضی از فواید انفاس شریفه متبرکه امام حسن عسکری - علیه السلام	۶۰
فصل دوازدهم:	در ذکر بعضی از علامات امام محمد مهدی - علیه السلام	۶۱

باب ۳

در ذکر حکایات لطیفه ملوک و نکات ظریفه سلاطین

فصل اول:	در علم و فراست پادشاهان و حدت طبع و ظرافت ایشان در توقیعات	۶۹
فصل دوم:	در [ذکر] علو شأن پادشاهان و عزم درست و همت بلند ایشان	۷۲
فصل سوم:	در ترک شهوت پرستی ایشان	۷۵
فصل چهارم:	در سیاست پادشاهان و غیرت مملکت پنهان	۷۷
فصل پنجم:	در تهدید و وعید سلاطین، کارگران دیوان را	۷۹
فصل ششم:	در شجاعت و رأی صایب ایشان در دفع ضرر و شکستن دشمن	۸۰
فصل هفتم:	در دین داری و مسلمانی پادشاهان	۸۳
فصل هشتم:	در احترام سلاطین و بزرگان دین دار	۸۵
فصل نهم:	در مرحمت و شفقت پادشاهان بر فقیران و دادخواهان	۸۶
فصل دهم:	در عفو و اغماض عین ملوک	۸۸

باب ۴

در لطایف امرا و مقرّبان و ظرایف وزرا و ارباب دیوان

- فصل اوّل: در لطایف امرا و مقرّبان و وزرا نزد پادشاهان ۹۱
- فصل دوم: در لطایف وزرا نسبت به ابنای جنس و عمّال دیوان ۹۷
- فصل سوم: در تعلیم و تهدید وزرا عمّال دیوان را ۱۰۰
- فصل چهارم: در لطایف و نصایح وزرا نسبت به ظالمان و ستم‌کاران ۱۰۴
- فصل پنجم: در لطایف وزرا نسبت به اکابر و افاضل ۱۰۶
- فصل ششم: در لطایف وزرا به دوستان و ارباب حاجات ۱۰۷

باب ۵

در لطایف ادیبان و منشیان و ندیمان و سپاهیان و دلیران در مناظره پادشاهان

- فصل اوّل: در لطایف ادیبان و منشیان ۱۰۹
- فصل دوم: در لطایف ندیمان در مجلس ملوک و حکام ۱۱۱
- فصل سوم: در لطایف سپاهیان و پادشاهان ۱۱۶
- فصل چهارم: در لطایف سپاهیان با سایر مردمان ۱۱۷
- فصل پنجم: در مناظره مردان دلیر با سلاطین و جواب‌های محکم که باز داده‌اند ۱۱۹
- فصل ششم: در مناظره زنان دلیر با سلاطین ۱۲۴

باب ۶

در لطایف اعراب و نکات فصحا و بلغا و ذکر بعضی از حکم و امثال ایشان

- فصل اوّل: [در لطایف اعراب] در مجلس اکابر دین و ملوک و سلاطین ۱۲۸
- فصل دوم: در ظرافت اعراب نسبت به قضات و اهالی و موالی و سایر مردمان ۱۳۷
- فصل سوم: در لطایف متفرقه اعراب از هر باب ۱۴۲
- فصل چهارم: در نکات فصحا و بلغای عرب ۱۴۵
- فصل پنجم: در امثال مشهوره عرب ۱۴۷

باب ۷

در لطایف مشایخ و علما و فضلا و فقها و اصحاب تدکیر

- فصل اول: در لطایف و مواعظ مشایخ طریقت و علمای ربانی - قدس الله تعالی ارواحهم ۱۵۶
- فصل دوم: در لطایف علمای رسوم ۱۵۹
- فصل سوم: در ذکر بعضی از ظرافت‌های مولانا قطب‌الدین علامه که از جمله ۱۶۵
- فصل چهارم: در ظرافت‌های قضات ۱۶۷
- فصل پنجم: در ذکر بعضی از فراست‌های قاضی شریح ۱۶۹
- فصل ششم: در ذکر فراست‌های قاضی ایاس که از مشاهیر علما و فقهاست ۱۷۲
- فصل هفتم: در ذکر بعضی از لطایف فقها ۱۷۴
- فصل هشتم: در ذکر بعضی از ظرافت‌های ناصحان و واعظان ۱۷۶

باب ۸

در لطایف حکمای متقدمین و متأخرین و حکایات عجیبه اطبا و معترین و منجمین

- فصل اول: در لطایف و فواید حکمای متقدمین ۱۸۰
- فصل دوم: در لطایف و فواید حکمای متأخرین ۱۸۳
- فصل سوم: در فواید و لطایفی که حکمای متقدمین و متأخرین فرموده‌اند ۱۸۵
- فصل چهارم: در عجایب معالجات اطبا ۱۸۹
- فصل پنجم: در معالجه اطبا به طریق ظرافت و مطایبه ۱۹۲
- فصل ششم: در احکام عجیبه منجمان ۱۹۷
- فصل هفتم: در تعبیرات غریبه معتبران که در خواب‌های سلاطین کرده‌اند ۲۰۰
- فصل هشتم: در تعبیرات عجیبه ابن سیرین و غیره ۲۰۴

باب ۹

در لطایف شعرا و بدیهه گفتن ایشان در محل‌ها

و ذکر بعضی از عجایب صنایع شعری و غرایب بدایع فکری ایشان

- فصل اول: در لطایف شعرا نسبت به سلاطین ۲۰۷

۲۱۱	فصل دوم: در لطایف شعرا نسبت به توانگران و بخیلان
۲۱۳	فصل سوم: در لطایف شعرا و ظرافت‌های ایشان با یکدیگر
۲۱۶	فصل چهارم: در لطایف عارف جام نسبت به طوایف انام و شعرای اِتام
۲۲۶	فصل پنجم: در بدیهه گفتن شعرا در حضور سلاطین
۲۳۹	فصل ششم: در بدیهه گفتن وزرا و بدیهه شعرا پیش ایشان
۲۴۴	فصل هفتم: در بدیهه گفتن شعرا با یکدیگر
۲۵۱	فصل هشتم: در بدیهه که عرفا و شعرا در وقت وفات گفته‌اند
۲۵۴	فصل نهم: در عجایب صنایع شعری و غرایب بدایع فکری

باب ۱۰

در لطایف ظریفان از مردان و زنان

۲۶۸	فصل اول: در لطایف ظرفا نسبت به ملوک و سلاطین و حکام
۲۷۵	فصل دوم: در لطایف ظرفا نسبت به سادات و علما و قضات و اهالی و موالی
۲۷۸	فصل سوم: در لطایف ظرفا با ابنای جنس
۲۸۱	فصل چهارم: در لطایف ظرفا با توانگران و بخیلان
۲۸۴	فصل پنجم: در لطایف ظرفا با گران جانان و مردم بارد
۲۹۰	فصل ششم: در لطایف ظرفا به مردم قبیح الوجه
۲۹۲	فصل هفتم: در لطایف ظرفا با اعراب
۲۹۵	فصل هشتم: در لطایف ظرفا به سایر مردمان
۳۰۰	فصل نهم: در لطایف متفرقه ظرفا
۳۰۵	فصل دهم: در لطایف ظرفا نسبت به زنان
۳۱۱	فصل یازدهم: در حکایات لطیفه زنان و لطایف متفرقه ایشان

باب ۱۱

در حکایات و لطایف بخیلان و پرخواران و طفیلیان

۳۱۶	فصل اول: در حکایاتی عجیب از سعید بن هارون که به بخل معروف است
۳۱۸	فصل دوم: در ملاقات و مهمان‌داری بعضی بخیلان مر بعضی را

۳۲۰	فصل سوم: در لطایف بخیلان و ظرافت ایشان
۳۲۳	فصل چهارم: در لطایف پُرخواران با اقتباس آیات قرآن
۳۲۷	فصل پنجم: در ظرافت پُرخواران و طفیلیان

باب ۱۲

در لطایف طامعان و دزدان و گدایان و کوران و کران

۳۱۳	فصل اول: در ذکر قالب الصخره
۳۲۳	فصل دوم: در ذکر اشعث طمعاع که اشهر طامعان عرب است
۳۲۷	فصل سوم: در لطایف دزدان و حکایات ایشان
۳۴۰	فصل چهارم: در لطایف گدایان و حکایات ایشان
۳۴۲	فصل پنجم: در ذکر گدایی مولانا ارشد واعظ
۳۴۴	فصل ششم: در ذکر گدایی قاضی اوشی
۳۴۶	فصل هفتم: در لطایف احولان و اعوران
۳۵۰	فصل هشتم: در حکایات کران و گفت و گوی ایشان

باب ۱۳

در لطایف کودکان و غلامان و کنیزکان زیرک و تیزفهم

۳۵۳	فصل اول: در گفتگوی کودکان زیرک در مجالس ملوک
۳۵۶	فصل دوم: در گفتگوی کودکان زیرک در حضور بزرگان
۳۵۹	فصل سوم: در گفتگوی کودکان زیرک نسبت به پدر و مادر
۳۶۲	فصل چهارم: در لطایف غلامان که در حضور پادشاهان واقع شده
۳۶۴	فصل پنجم: در لطایف غلامان با طوایف مردمان
۳۶۶	فصل ششم: در لطایف کنیزکان نزد ملوک
۳۶۹	فصل هفتم: در لطایف کنیزکان با طوایف مردمان

باب ۱۴

در لطایف و حکایات ابلهان و کذّابان و مدعیان نبوت و دیوانگان

۳۷۲	فصل اول: در ذکر حماقت بعضی ملوک و اولاد ایشان
۳۷۵	فصل دوم: در حکایات لطیف ابلهان
۳۸۳	فصل سوم: در لطایف دروغگویان
۳۸۵	فصل چهارم: در لطایف مدعیان نبوت
۳۸۷	فصل پنجم: در لطایف دیوانگان نسبت به پادشاهان
۳۸۹	فصل ششم: در لطایف دیوانگان نسبت به مقربان سلاطین و بزرگان
۳۹۲	فصل هفتم: در لطایف متفرقه دیوانگان

تعلیقات و توضیحات

۶۸۴-۳۹۵

۳۶۱	فهرست اعلام
۶۸۷	ایات
۶۹۳	اخبار و احادیث / عربی
۶۹۵	اخبار و احادیث / فارسی
۶۹۹	اصطلاحات و تعبیرات مهم
۷۱۳	طبقات اجتماعی، قبایل و فرق
۷۲۲	کتاب‌ها
۷۲۳	اعلام / مکان‌ها
۷۲۵	اعلام / اشخاص
۷۳۷	منابع و مأخذ